

Our climate, not your business: tegenstrijdige agenda's in Kopenhagen.

Lien Vrijders en Robin Elke Van Royen

In december 2009 waren alle ogen gericht op Kopenhagen waar wereldleiders van over de hele wereld zich verzamelden om een klimaatakkoord te onderhandelen dat ons moet behoeden voor runaway climate change. Ongetwijfeld het grootste politieke spektakel van de afgelopen jaren. Alle media berichtten dan ook uitgebreid over het verloop van de onderhandelingen. Elke krant, elk journaal had dagelijks een speciale rubriek over COP-15. Al snel werd echter pijnlijk duidelijk dat de politieke leiders van vandaag er niet in zouden slagen de nodige stappen te zetten.

Dat is exact waar de duizenden activisten en afgevaardigden van ngo's uit Noord én Zuid, die zich gedurende de top in de schaduw van het Bella Center verenigd hadden, al maanden voor waarschuwd. Zij vonden elkaar in de eis voor een sociaal rechtvaardige oplossing voor de klimaatproblematiek. Door middel van dagelijkse manifestaties en directe acties trachtten ze een alternatieve agenda onder de aandacht te brengen.

In dit artikel plaatsen we de analyse en alternatieven van deze globale beweging voor klimaatrechtvaardigheid naast de optie van een (ver)groen(d) kapitalisme waar de Westerse landen steevast op aansturen.

Het akkoord: niet bindend, niet ambitieus, niet rechtvaardig

De inefficiëntie van de COP, het jaarlijks besluitvormend overleg van het VN-Klimaatverdrag (of UNFCCC - *United Nations Framework Convention on Climate Change*) is intussen een vaststaand feit. Na 15 jaar van onderhandelen, het Kyoto-protocol en veel grote woorden, slagen ze er niet in om het tij te keren. Hoewel ze de perceptie creëren dat het probleem wordt aangepakt, blijven broeikasgasemissies tot op vandaag toenemen.

Deze keer is het resultaat misschien zelfs nog schrijnender. Wanneer in allerijl op het einde van een conferentie nog een akkoord in elkaar gebokst moet worden, kan je er van uitgaan dat men vooral gezichtsverlies probeert in te perken.

Als we het akkoord bekijken, is het gezichtsverlies meer dan duidelijk. Een van de grootste kritieken is dat het akkoord juridisch niet bindend is: het is een intentieverklaring, die bovendien te zwak bevonden en daarom niet gesteund werd door Soedan, Cuba, Bolivia, Venezuela en de kleine eilandstaat Tuvalu. In het *akkoord* staat dat de aarde met niet meer dan 2° C mag opwarmen. Wetenschappers wijzen er echter op dat zelfs een opwarming met 2° C vele destructieve gevolgen zal hebben, zoals het stijgen van het zeepeil met een meter tegen 2100, met heel wat klimaatvluchtelingen als gevolg, de verzuring en opwarming van het oceaانwater, waardoor koraalriffen waarvan vele vissoorten afhankelijk zullen afsterven,... Kleine eilandstaten en Afrikaanse landen, die als eersten klimaatslachtoffers dreigen te worden, pleitten daarom voor een opwarming onder 1,5° C; Bolivia pleitte zelfs voor 1° C.

Bovendien is er niets overeengekomen over wat men zal doen om de 2° C-grens niet te overschrijden. Over de reductie van emissies zijn geen afspraken gemaakt, de

landen werden enkel uitgenodigd om hun plannen voor een verdere vermindering van CO₂ in februari voor te leggen. Concrete doelstellingen tegen 2020 en 2050 zijn er niet. En een wettelijk bindend akkoord werd uitgesteld naar de volgende VN-klimaatconferentie die in december 2010 in Mexico zal plaatsvinden, de COP-16. Zoals het er nu naar uitziet, stevenen we af naar een opwarming van 3 à 4° C, aldus vele zwaar teleurgestelde wetenschappers¹. Bovendien stellen experts nu al dat we ook in 2010 geen bindend akkoord meer moeten verwachten.²

Ten slotte is er de belofte van de rijke landen, inclusief de VS, om arme landen met jaarlijks 10 miljard dollar te helpen met de problemen die zij ondervinden door de klimaatverandering. Op langere termijn, vanaf 2020, zou dit bedrag naar 100 miljard per jaar stijgen. Waar het geld voor een dergelijk klimaatfonds precies vandaan moet komen en hoe het zal worden verdeeld en besteed, is echter nog onduidelijk, en onderwerp van argwaan aan de kant van activisten, ngo's en verschillende landen uit het Zuiden.

Marktconforme 'oplossingen' en 'technofix'

De teleurstelling over de uitkomst van COP-15 is groot. Hoe is het mogelijk, stellen velen zich de vraag, dat zo weinig bereikt kon worden? Ondanks het wereldwijd erkennen van de urgentie van de klimaatproblemen, ondanks de duizenden activisten op straat, ondanks de wetenschappelijke consensus die aantoonde wat de pijnpunten zijn, is het akkoord flinterdun en kan het hoogstens, met veel goede wil, door VN-secretaris Ban Ki-Moon *een eerste stap* genoemd worden. Hoe kan dat?

It's the economy, stupid

Voor vele activisten in de straten van Kopenhagen was de mislukking van de top geen grote verrassing. Als het resultaat neerkomt op nauwelijks vooruitgang, dan moet het wel zo zijn dat bepaalde actoren er belang bij hebben dat er weinig verandert. Een *mislukking* komt niet uit het niets. Sommige krachten in het Bella Center hadden er belang bij dat bedrijven kunnen blijven verder produceren, groeien en vervuilen.

Een mooi voorbeeld hiervan zijn de goed georganiseerde en massaal aanwezige steenkool- en petroleumlobby. Daar waar 10 jaar geleden nog volop werd ingezet op het ontkennen van klimaatverandering, is dat vandaag door het toegenomen publieke bewustzijn niet langer mogelijk en gooien ze het dan maar over een andere boeg. De invloed die ze uitoefenen is hoofdzakelijk gericht op het blokkeren of afzwakken van de maatregelen die nodig zijn om klimaatverandering tegen te gaan. En deze invloed blijkt zeer groot en goed gecoördineerd te zijn³: zo werken momenteel in de VS bijvoorbeeld 2 810 klimaatlobbyisten (vijf lobbyisten per Congreslid); dit is een toename van 400 procent, vergeleken met zes jaar geleden - een job met toekomst dus⁴. In plaats van het te hebben over duidelijke doelstellingen en strategieën om broeikasgassen en andere vervuiling te beperken worden *oplossingen* als *clean development mechanisms (CDM)*, *offsets*, meer nucleaire energie, biobrandstoffen, technologische oplossingen zoals *carbon capture and storage* naar voor geschoven. Deze laatste zijn zowel onoverzichtelijk als louter technisch van aard. Ze zijn op maat gesneden van kapitaalkrachtige landen en bedrijven die op die manier hun industrieel-economische dominantie veilig kunnen stellen, en compensaties kunnen afkopen door in het Zuiden *schone ontwikkelingsprojecten* te financieren.

Maar een bredere oorzaak ligt aan de basis van het falen van de klimaatonderhandelingen in Kopenhagen. Je kan de klimaatcrisis niet begrijpen zonder

een analyse van de neoliberale wereldeconomie die de hele aardbol vandaag in de greep houdt. De wereldwijde beweging voor klimaatrechtvaardigheid wijst op de onlosmakelijke link tussen de ecologische crisis en een op groei gerichte economie die in zijn fundamenten gebaseerd is op machtsongelijkheden. Hiermee borduurt ze voort op wat de andersglobaliseringsbeweging sinds de jaren negentig zegt en doet. Het is dan ook geen toeval dat in Kopenhagen dezelfde mensen en groepen elkaar opnieuw ontmoetten. De grondoorzaken van de klimaatcrisis zijn dezelfde problemen die in Seattle, Genua enzovoort werden aangeklaagd. Ook in Kopenhagen legden de activisten de vinger op de zere plek van de wereldwijde machtsongelijkheden en sociale onrechtvaardigheden.

Zondag 13 december: *Hit the production*

Dit was een van de acties van het CJA-netwerk (Climate Justice Action). De manier waarop ons economisch systeem goederen produceert, transporteert en de (over)consumptie ervan, liggen aan de basis van klimaatchaos. De bedoeling van deze actie was het geweldloos blokkeren van een deel van de haven van Kopenhagen, symbolische sleutel van het onduurzame geglobaliseerde productie- en consumptiesysteem. Voor containerschepen bestaan er nauwelijks grenzen in de geglobaliseerde vrijemarktwereld. De schepen staan garant voor een eindeloze stroom winst gebaseerd op goedkope grondstoffen en goedkope arbeidskrachten. Bovendien stoot de internationale scheepvaart ook een heleboel CO₂ de atmosfeer in, emissies die net als die van de internationale luchtvaart eenvoudigweg niet in rekening worden gebracht binnen het Kyoto-protocol. Alle activisten, een 300-tal, werden gearresteerd nog voor de actie echt van start kon gaan.

Buy low, sell high: kostenefficiënt emissies reduceren

In een wereld waarin alles gereduceerd wordt tot verhandelbare goederen lijkt het een evidente oplossing: geef uitstootrechten een prijs en laat de markt spelen. De idee is dat bedrijven op die manier gestimuleerd worden om zogenaamd *kostenefficiënt* hun emissies af te bouwen. Maar de praktijk is oneindig veel complexer en door verschillende flexibele instrumenten zoals CDM, ondoorzichtig. Het emissiehandelsysteem, dat is opgezet in het kader van het Kyoto-protocol, toont de pijnpunten meer dan duidelijk aan. De grote bedrijven en rijke landen verdienen er al jaren geld mee. De Britse econoom Nicholas Stern schat de waarde van de CO₂-markt op 1,2 biljoen dollar. Bovendien kunnen vervuilers dankzij het systeem de broeikasgasemissies in hun omgeving ongehinderd verderzetten.

Op het KlimaForum09, de alternatieve klimaatconferentie in Kopenhagen, werd dagelijks gefulmineerd tegen de *clean development mechanisms* en *offsets*, omdat die in de praktijk ervoor zorgen dat bedrijven en rijke landen gewoon kunnen doorgaan met produceren en vervuilen. De systemen zijn ingewikkeld en misleidend. De aanleg van bijvoorbeeld een palmolieplantage (voor biobrandstoffen) in het zuiden, geeft geen garantie dat de CO₂-emissies worden gereduceerd, heeft een negatief effect op de biodiversiteit in dat gebied en is vaak sociaal ontwrichtend, omdat die oppervlakte niet meer gebruikt kan worden voor voedselproductie of huisvesting van de lokale bevolking. Het gevolg is volgens velen een nieuwe vorm van kolonialisme van het globale Zuiden, en in elk geval een verderzetting van de plundering van grondstoffen door het rijke deel van de wereld.

Ook *technofixen* past perfect in dit verhaal, want het betekent nieuwe opportuniteiten voor grote bedrijven. Op het Klimaforum09 toonde onder andere Vandana Shiva aan dat het stimuleren van heel eenvoudige, kleinschalige land- en bosbouw een prima oplossing kan zijn voor klimaat- én sociale problemen. Toch wordt er nu al veel meer ingezet op ingewikkelde en dure technologische nepoplossingen, die vaak nefaste sociale en ecologische effecten hebben. Wat bijvoorbeeld steeds meer krediet krijgt is *geoengineering*, een resem grootschalige technische ingrepen op de bodem, oceanen of atmosfeer die klimaatverandering zouden tegengaan. Oceanen bemesten om de algenpopulatie te vergroten, CO₂ ondergronds opslaan, het weer beïnvloeden,... Lobbyisten en anderen zetten steeds meer druk om groen licht te geven voor allerlei ingrepen waarvan noch de efficiëntie, noch de sociale en ecologische gevolgen verzekerd zijn. Een groep ngo's uit een veertigtal landen riep tijdens de Kopenhagentop dan ook op om voor elke technologische oplossing een uitgebreid sociaal en milieuonderzoek te doen.⁵ Zij willen dat strikte voorzorgsmaatregelen en assessments met evaluatie wettelijk opgelegd worden. Voor anderen uit de beweging voor klimaatrechtvaardigheid is het duidelijk dat nieuwe technologische en marktgerichte oplossingen de mondiale ongelijkheid en onderdrukking van het arme deel van de wereld alleen maar bestendigen en verdere ecologische schade aanbrengen. Ook CJA wijst verontwaardigd op de gevolgen voor mens en milieu van oplossingen als nucleaire energie, biobrandstoffen, ggo's, grootschalige monoculturen enzoverder.

Ondanks deze realiteit – er waren genoeg ooggetuigen naar Kopenhagen afgezakt – en de evidentie van de vraag naar voorzichtigheid bij het invoeren van nieuwe technologische oplossingen, was deze kritiek echter duidelijk minder belangrijk binnen in het Bella Center. Er heerst bij de wereldleiders een blindheid voor sociale en ecologische schade in het Zuiden.

Greenwashing: 'Fly green!'

Ook buiten het congrescentrum werd duidelijk wie zijn boodschap het luidst kan roepen. Vele metershoge *groene* reclamepanelen waarop bedrijven om ter creatiefst probeerden duidelijk te maken dat ze groen bezig zijn. Alleen al nagaan hoeveel grondstoffen en energie de productie van al die reclame kostte, zou hun boodschap ondergraven. Maar er staat duidelijk veel op het spel. Kost noch moeite werd gespaard om de consument te overtuigen om te blijven consumeren, en dit liefst op een tempo dat hoger ligt dan dat van gisteren: het systeem moet blijven draaien. Groene zadelbeschermers van de Nederlandse luchtvaartmaatschappij KLM waren hiervan een frappant voorbeeld. De boodschap luidde: 'Good, you are cycling! Going further? Then fly green, fly with KLM - the greenest airline five years in a row.' Ook het groots opgezette citymarketingproject *Hopenhagen - when people lead, leaders follow*, aangestuurd door onder andere Siemens en Coca Cola, deed de wenkbrauwen fronsen. Prachtige landschappen met besneeuwde bergtoppen, vlinders en vrolijk in het rond fietsende mensen ontsprongen aan een net geopend flesje Coca Cola, 'A bottle of hope' - door activisten al snel veranderd in 'A bottle of crapitalism'.

Dinsdag 15 december: *Manifestatie tegen greenwashing*

Onder de noemer *Don't buy the lie!* trok de manifestatie door het centrum van de stad. Kleine groepjes voerden actie tegen de invloed van grote bedrijven op de aanpak van de klimaatcrisis, bijvoorbeeld een lawaidemo op plekken waar zakenmensen aanwezig waren. Ook wilden we met groene verf de stoep of de gevels voor grote bedrijven groenwassen. Helaas werd de verf tot tweemaal toe door de politie in beslag genomen.

Een schreeuw voor democratisering

Het grote aantal lobbyisten van multinationale ondernemingen in het Bella Center versus de activisten en sociale bewegingen buiten op straat en in het Klimaforum09, toont aan dat er iets ernstig verkeerd zit met de democratisering van de besluitvorming rond het klimaatprobleem. Net daarom is de beweging voor klimaatrechtvaardigheid vastbesloten haar stem op te eisen en deze te laten horen.

In het begin van de top waren er al acties van kleinere groepen tegen de industriële lobby's, die massaal vertegenwoordigd zijn in Kopenhagen. De activisten klaagden onder meer aan dat lobbyisten een betere toegang tot de klimaatonderhandelingen hebben en meer de agenda bepalen dan zij die opkomen voor sociale rechten en ecologische bescherming. Tegen het einde van de top vond een grote manifestatie plaats waarbij democratisering centraal stond, onder de slogan *Eis de macht weer op*.

Woensdag 16 december: *Reclaim Powermanifestatie*

Duizenden klimaatactivisten kaarten het gebrek aan democratie rond de klimaatproblematiek aan. In aanloop van deze actie waren die ochtend en in de dagen voordien al een 300-tal activisten *preventief* gearresteerd. Bovendien werden een heleboel ngo-afgevaardigden met de vereiste accreditatie en pasjes in de dagen voor 16 december zeer ondemocratisch uit het Bella Center geweerd (o.a. Friends Of the Earth International). Ondanks deze pogingen om het protest te breken, probeerden die dag een vierduizendtal betogers in een geweldloze actie van burgerlijke ongehoorzaamheid zo dicht mogelijk bij het Bella Center te komen om daar een alternatieve volksassemblee te houden. Op hetzelfde ogenblik trachtten ook honderden afgevaardigden van sociale bewegingen en van enkele regeringen (o.a. de Boliviaanse) uit het globale zuiden het Bella Center te verlaten en de activisten te verwoegen. Samen wilden zij een alternatieve agenda uitwerken om de klimaatproblematiek effectief aan te pakken en deze ook te zien als een kwestie van sociale rechtvaardigheid. Zowel de mensen die in het Bella Center aan de actie wilden deelnemen als de mensen buiten, werden hardhandig tegengehouden door de politie. Beelden van ngo-gedelegeerden en activisten die werden aangepakt met knuppels, pepperspray en traangas, gingen de wereld rond. Uiteindelijk ging de vergadering toch door, op straat, zonder de mensen uit het Bella Center.

Tijdens deze volksassemblee kregen mensen die nu al de gevolgen van klimaatverandering ondervinden de kans om te verduidelijken hoe groot de problemen werkelijk zijn en welke catastrofe zich dreigt af te spelen wanneer een wereldwijd emissiehandelsysteem op poten wordt gezet. Zo getuigde een vrouw uit Mexico hoe een multinational honderden windmolens wil neerpoten in haar regio en hoe de lokale bevolking daarvoor van hun grond worden verdreven. Het werd ook duidelijk dat de aanleg van monoculturen die geacht worden koolstof op te slaan, een ramp zijn voor de biodiversiteit (en ook veerkracht) van hele regio's. Er volgde een aanklacht tegen het systeem van emissiehandel dat naar voor wordt geschoven als kans om de huidige financiële crisis op te lossen: een miljardenbusiness, even vatbaar voor speculatie en crisissen als elke markt, maar deze keer met het ecosysteem als inzet. Het werd tevens kristalhelder dat niet iedereen in zelfde mate verantwoordelijk is voor de klimaatcrisis en dat ook niet iedereen er in eenzelfde mate de gevolgen van zal dragen.

Als er één ding kan geconcludeerd worden uit de aanwezigheid van de vele duizenden activisten in Kopenhagen tijdens de periode van de COP15, dan is het dat er een beweging bestaat die haar stem opeist. Organisaties uit het Noorden nemen stemmen van *gewone* mensen uit het Zuiden serieus. Samen willen ze op basis van solidariteit en democratische principes het klimaatprobleem aanpakken. Alle elementen die tijdens de volksassemblee op 16 december naar boven kwamen, moeten meegenomen worden in de zoektocht naar echte, rechtvaardige oplossingen voor de klimaatproblematiek.

Echte en sociaal rechtvaardige klimaatoplossingen

Terwijl men op de officiële conferentie in cirkeltjes bleef draaien, vonden op de alternatieve top Klimaforum09 vele workshops en lezingen plaats, kwamen bevolkingsgroepen van overal ter wereld aan het woord en werd er gedebatteerd over wat er dan wel moet gebeuren. We zetten enkele suggesties op een rijtje.

Erken de ecologische en klimaatschuld van het Noorden aan het Zuiden

De CO₂-uitstoot blijft zeer ongelijk verdeeld tussen Noord en Zuid. We wijzen graag naar India en China als groeilanden en grote uitstoters van broeikasgassen, maar om een of andere mysterieuze reden vergeten we dat dit landen zijn met een enorme bevolking en dat de uitstoot per capita in China en India veel lager ligt dan bijvoorbeeld in de VS of in België. En dit verschil wordt nog groter wanneer de historische uitstoot mee in rekening wordt gebracht.

De rijke landen zijn niet alleen de grootste historische vervuilers, maar tot op de dag van vandaag - en hoogstwaarschijnlijk ook die van morgen - consumeren we in het globale Noorden een hoeveelheid aan energie en grondstoffen waarbij die van landen in het globale Zuiden in het niets verzinken. Met onze extreme consumptiepatronen hebben we bijna alle olie-, gas- en steenkoolreserves uitgeput, de biodiversiteit voor een groot stuk vernietigd, water vervuild, afval gedumpt, schade die we het milieu toebrengen consequent genegeerd en ga zo maar door. Velen zien ook de patentering van genetisch materiaal en van traditionele kennis over biodiversiteit door grote bedrijven (biopiraterij) als deel van de ecologische schuld, net als overbevissing en ontbossing. De ecologische schuld die de rijke landen met dit alles hebben opgelopen, ligt vele keren hoger dan de financiële schuld van de arme landen ten aanzien van de rijke. Een aantal netwerken en groepen uit het Zuiden zijn zeer actief rond ecologische schuld. Het begrip maakt immers duidelijk dat we in een mechanisme van verarming van het Zuiden en verrijking van het Noorden zitten.

Als er één ding kan geconcludeerd worden uit de aanwezigheid van de vele duizenden activisten in Kopenhagen, dan is het dat er een beweging bestaat die haar stem opeist.

In plaats van volop in te zetten op een nieuwe koolstofmarkt en de klimaatcrisis aan te wenden als een investeringsopportunity, gebiedt eerlijkheid dat het rijke deel van de wereld zijn verantwoordelijkheid voor de huidige crisis opneemt. Het erkennen van onze ecoschuld brengt met zich mee dat we drastisch moeten snoeien in onze emissies en dus ons productie- en consumptiepatroon radicaal moeten omvormen. Dat is precies wat velen uit het Zuiden vragen. Vele groepen uit het Zuiden die ook in Kopenhagen aanwezig waren, vragen geen afbetaling, maar het stoppen van de massale exploitatie van grondstoffen en arbeidskrachten, en van CO₂- en andere vervuiling die ermee gepaard gaat, naast een kwijtschelding van de financiële schulden

van arme landen. Andere groepen, zoals het internationale netwerk Jubilee South, vragen wel een financiële compensatie voor de klimaatschuld. Deze compensatie willen ze dan aanwenden om de problemen aan te pakken die klimaatverandering nu al veroorzaakt op vele plekken in het Zuiden. Voor de consumptiepatronen van het rijke deel van de wereld betalen immers, cynisch genoeg, vooral de armste mensen de prijs. Klimaatverandering heeft nu vooral in het globale Zuiden een invloed op het dagelijkse leven van mensen: landbouwers, veetelers en vissers lijden nu al onder dolgedraaide seizoenen, droogte, stortbuien, cyclonen of schaarste aan zoet water.

Laat fossiele brandstoffen in de grond

Het is voor de globale beweging voor klimaatrechtvaardigheid duidelijk dat we moeten overschakelen op een levenswijze en een economie die niet langer gebaseerd is

Vele groepen uit het Zuiden vragen geen afbetaling, maar het stoppen van de massale exploitatie van grondstoffen en arbeidskrachten, en van CO₂- en andere vervuiling, naast een kwijtschelding van financiële schulden van arme landen.

op het verbranden van koolstofhoudende producten zoals olie, gas en steenkool. Een van de eisen van de duizenden activisten is dan ook het afbouwen en stoppen van het gebruik van fossiele brandstoffen. Het heeft geen zin om via CDM en het betalen van offsets, te blijven investeren in energie-intensieve of ecologisch onverantwoorde technologie. Hernieuwbare energie is hoe dan ook de toekomst en het vereist onmiddellijke en drastische actie. Of:

het bouwen van nieuwe steenkool-, gas- of kerncentrales, wat tot de plannen van vele energiebedrijven behoort, kan niet langer.

Stop het privatiseren van de commons

In deze wereld kan werkelijk alles gekocht en verkocht worden door multinationale bedrijven: land, water, bos, biodiversiteit, dieren, planten, cellen, genen, kennis, aspecten van culturen, gezondheid, onderwijs. Alle aspecten van het leven worden *gecommodificeerd*. Dit heeft vernietigende gevolgen, in de eerste plaats voor de armsten in de wereld. Zij worden van hun land verdreven, van hun overlevingssystemen beroofd en hun omgeving wordt vervuild. De beweging voor klimaatrechtvaardigheid eist dat een aantal zaken opnieuw collectief in plaats van privébezit wordt. De rechten van gemeenschappen en mensen moeten weer de bovenhand krijgen op de rechten van multinationale bedrijven.

Onderzoekers als Vandana Shiva toonden aan dat privatisering van land, water en andere commons armen nog armer maken. Zij die het hardst worden getroffen, zijn genoodzaakt om te vluchten. Een klein deel van hen belandt in Europa, maar stoot daar op een beleid dat hen criminaliseert, opsluit en deporteert.

Maandag 14 december: *manifestatie No borders*

CJA organiseerde de manifestatie om de link tussen klimaatverandering en een repressief *veiligheidsbeleid* duidelijk te maken, en uit solidariteit met (klimaat)vluchtelingen wereldwijd. De optocht ging van het centrum van de stad naar het ministerie van Defensie en klaagde het inhumane immigratiebeleid van het Westen aan. In feite wordt bij de grenzen een onderscheid gemaakt tussen wat nuttig is voor wat de markt en wat dus gemakkelijk alle grenzen kan overschrijden (rijke mensen, goederen) en wat niet (arme mensen). De globale machtsongelijkheid en tweedeling tussen rijk en arm wordt op die manier bestendigd.

Decentralisering en democratisering leiden tot energie-, water- en voedselsoevereiniteit

Lokale gemeenschappen moeten opnieuw erkend worden als sociale, politieke en economische basiseenheden. Zij moeten op een democratische manier zeggenschap krijgen over hun deel van de *commons*: land, water, grondstoffen,... Vooral mensen uit het globale Zuiden ervaren nu aan den lijve hoe belangrijk voedsel-, energie-, land- en watersoevereiniteit op lokaal niveau zijn.

Verscheidende afgevaardigden van inheemse volkeren waren tijdens de acties en op het Klimforum⁹ aanwezig. Hun getuigenissen bevestigden dat de mensenrechten van inheemse bevolkingen op de meest grove manier worden geschonden. Een VN-rapport van 14 januari 2010 bevestigde dit trouwens, het eerste *State of the World's Indigenous Peoples*⁶. Het rapport duidde bovendien verlies van hun land aan privé-bedrijven aan als een van de belangrijkste oorzaken van (extreme) verarming van inheemse volkeren. Zo worden vele bossen waar inheemse volkeren leefden gekapt in functie van grootschalige mijnprojecten. De situatie van inheemse volkeren is een sprekend voorbeeld van hoe privatisering van commons verwoestende sociale en ecologische gevolgen heeft. Zelfs al zou je het humanitaire aspect niet in beschouwing nemen, dan is het nog in het licht van klimaatverandering dringend nodig dat land en water terug in handen van de gemeenschappen komen in de plaats van in die van privébedrijven.

Onderzoekers als Vandana Shiva toonden aan dat privatisering van land, water en andere commons armen nog armer maken. Lokale gemeenschappen moeten opnieuw erkend worden als sociale, politieke en economische basiseenheden en moeten op een democratische manier zeggenschap krijgen over hun deel van de commons zoals land, water of grondstoffen.

Dinsdag 15 december: *Landbouwactiedag* idem

Ons systeem van voedselproductie produceert, onder andere door transport en ontbossing, veel broeikasgassen: rond de 32 procent van alle uitstoot tussen 1990 en 2005. Lokale productie voor lokale consumptie is groener (minder energieverbruik, herstel, behoud en verhogen biodiversiteit) én socialer (verzekert werk aan miljoenen mannen en vrouwen, verzekert inkomen en welzijn). Agrobedrijven zorgen er nu echter voor dat miljoenen kleine boeren en inheemse gemeenschappen hun land en inkomen verliezen. Door winst gedreven megabedrijven, ondersteund door een beleid van liberalisering van de voedselproductie, komen maar een kleine groep mensen ten goede en richten daarnaast veel sociale en ecologische schade aan. Voedselproductie moet, in plaats van op exploitatie en winsthonger, opnieuw op echte noden worden gebaseerd. De rechten van lokale gemeenschappen dienen opnieuw te worden gerespecteerd. Kleinschalige, duurzame landbouw moet opnieuw gestimuleerd worden, want het is bovendien een prima middel tegen honger en eenzijdige voeding. Het consumptiepatroon van het globale Noorden – met overmatige vleesconsumptie en obesitas als gevolgen – moet in vraag worden gesteld. De optocht tijdens deze actie zou opgeluisterd worden door verschillende kleine miniacties onderweg, maar deze werden allemaal verhinderd door politie. Zoals bij bijna alle manifestaties werd ook hier een heleboel materiaal in beslag genomen.

System change, not climate change: een systeem van oneindige groei is onmogelijk op een eindige planeet

Zaterdag 12 december: Massademonstratie

De grootste manifestatie uit de hele periode van de top vond plaats: zo'n 100.000 manifestanten uit Noord én Zuid toonden de wereld dat COP15 al een week voor het alom bekritiseerde eindakkoord een zeer betwijfelbare onderneming was. Zij eisten meer daadkracht en rechtvaardigheid in het aanpakken van de klimaatcrisis. Voor de buitenwereld was deze manifestatie het meest zichtbare bewijs van de wereldwijde beweging voor klimaatrechtvaardigheid. Niet toevallig trad ook tijdens de grootste manifestatie de politie repressief en onheus op. Bijna duizend vreedzame betogers werden gearresteerd terwijl ze aan de optocht deelnamen, urenlang in de kou vastgehouden en tot 12 uur lang opgesloten.

Niet enkel is het falen om een serieus akkoord te bereiken een smet op het blazen van wereldleiders, ook was deze top een smet op de Verenigde Naties. In haar grondvest haalt de VN immers de mensenrechten en fundamentele vrijheden voor iedereen aan, net als samenwerking bij internationale vraagstukken voor internationale vrede en veiligheid.

Het geweldloze verzet en de vraag om aandacht voor mensenrechten en rechtvaardigheid, werd onderdrukt en bestraft met pepperspray en ander politiegeweld, intimidatie, arrestatie en opsluiting. Tot onze spijt heeft een vergadering van een VN-orgaan zich voltrokken in een ondemocratische, repressieve omgeving. Burgers die meer lijken te geven om internationale vrede en veiligheid dan afgevaardigden in de COP, en zeker meer blij gaven van solidariteit over alle grenzen heen, werden hiervoor gestraft. De snelle uitzonderingswetten (die het mogelijk maken mensen preventief te arresteren en 12 uur vast te houden zonder dat zij van iets verdacht of beschuldigd worden) maakten dat de beweging al voor het begin van de top gecriminaliseerd werd.

Dat op de conferentie de aandacht voornamelijk naar CO₂-emissie gaat, terwijl de grondoorzaken van de klimaatcrisis totaal onbelicht blijven, is een teken dat men de bestaande, ongelijke machtsverhoudingen niet in vraag wil stellen. Uiteraard is het nodig om de uitstoot van de rijke en energievervlindende landen zo snel mogelijk drastisch te verminderen, maar dit is niet genoeg. De klimaatcrisis is, net zoals de economische crisis en de voedselcrisis, een symptoom van een systeem dat gebaseerd is op uitbuiting

Niet enkel is het falen van een serieus akkoord een smet op het blazen van wereldleiders, ook is het een smet op de Verenigde Naties: in haar grondvest staan mensenrechten en fundamentele vrijheden voor iedereen, net als samenwerking bij internationale vraagstukken voor internationale vrede en veiligheid.

van mens en milieu en dat nu op zijn grenzen botst. De globale beweging voor klimaatrechtvaardigheid eist dat deze grondoorzaken worden erkend en dat er werk wordt gemaakt van de transitie naar een duurzamere en rechtvaardiger wereld. Ze erkent de vernietigende effecten van ons consumptiegedrag en tracht het zelf anders te doen. Kopenhagen mag een mislukking zijn geweest op het niveau van de onderhandelingen, maar wie als activist aanwezig was, voelde de kracht van de globale beweging voor klimaatrechtvaardigheid. De solidariteit tussen Noord en Zuid, de gemeenschappelijke overtuiging

bij mensen en groepen uit alle hoeken van de wereld, de alternatieven waarrond velen werken, de basisbewegingen en de stemmen van geëngageerde academici, de

vastberadenheid ondanks de criminalisering van de beweging, het maakte allemaal duidelijk dat er een zeer positieve globale tegenkracht bestaat. Deze beweging eist niet enkel dat wereldleiders op zoek gaan naar structurele veranderingen, maar gaat ook zelf aan de slag. Als u er zelf niet al deel van uitmaakt, hoort u er ongetwijfeld nog van.

Bio

‘Lien Vrijders studeerde biologie en milieuwetenschappen aan de KULeuven en Universiteit Antwerpen en is momenteel werkzaam bij de Vlaamse Milieumaatschappij als beleidsmedewerker drinkwater, maar is in de eerste plaats kritisch burger en klimaatactivist.

Robin Elke Van Royen is leerkracht, maar vooral activist. Sinds even in de klimaatbeweging, sinds wat langer rond feminisme en genderactivisme binnen de vzw Genres Pluriels, de Drag Kings of Brussels en de Feministische ActieBende uit Gent. Kortom, een creatieve, actieve wereldburger.’

Bronnen

Wetenschappers ontzet over resultaat Kopenhagen, Stephen Leahy, IPS, <http://ipsnews.be>

State of the World’s Indigenous Peoples, VN-rapport, www.un.org/indigenous
The climate lobby at Copenhagen, http://www.publicintegrity.org/investigations/global_climate_change_lobby/copenhagen/

Retooling the Planet: Climate Chaos in a Geoengineering Age, the Swedish Society for Nature Conservation. http://www.etcgroup.org/upload/publication/pdf_file/Retooling%20the%20Planet.hi_.pdf

System change - Not climate change! A people’s declaration from KlimaForum09. http://www.klimaforum09.dk/IMG/pdf/A_People_s_Declaration_from_Klimaforum09_-_ultimate_version.pdf

55 landen beloven reductie CO₂-uitstoot, nog 137 te gaan. De Morgen, 03/02/2010. [http://www.demorgen.be/dm/nl/5627/kopenhagen-2009/article/detail/1062610/2010/02/03/55-landen-beloven-reductie-CO₂-uitstoot-nog-137-te-gaan.dhtml](http://www.demorgen.be/dm/nl/5627/kopenhagen-2009/article/detail/1062610/2010/02/03/55-landen-beloven-reductie-CO2-uitstoot-nog-137-te-gaan.dhtml)

Earth Democracy: Justice, Sustainability and Peace. Vandana Shiva, 2005, Zed Books Ltd, London.

Noten

1. Wetenschappers ontzet over resultaat Kopenhagen, Stephen Leahy, IPS, <http://ipsnews.be>
2. [http://www.demorgen.be/dm/nl/5627/kopenhagen-2009/article/detail/1062610/2010/02/03/55-landen-beloven-reductie-CO₂-uitstoot-nog-137-te-gaan.dhtml](http://www.demorgen.be/dm/nl/5627/kopenhagen-2009/article/detail/1062610/2010/02/03/55-landen-beloven-reductie-CO2-uitstoot-nog-137-te-gaan.dhtml)
3. www.publicintegrity.org/investigations/global_climate_change_lobby/copenhagen/
4. Let’s look before we leap. Civil society calls for technology assessment as part of any Copenhagen deal, <http://www.etcgroup.org/en/node/4956>
5. VN-rapport State of the World’s Indigenous Peoples: www.un.org/indigenous